
ANALÝZA DOTACÍ V SOUKROMÉM SEKTORU NA BÁZI PODNIKU

Jiří Pšenčík, Jindřiška Kouřilová, Jaroslav Sedláček*

1. Úvod

Ústředním prvkem systému veřejných financí je státní rozpočet, který zobrazuje příjmy i výdaje státu v daném období. Příjmovou stránku státního rozpočtu tvoří v hlavní míře daně a dále příjmy z poskytovaných veřejných služeb, poplatky, půjčky atd. Na výdajové stránce státního rozpočtu dominují transferové platby a výdaje na nákup výrobků a služeb.

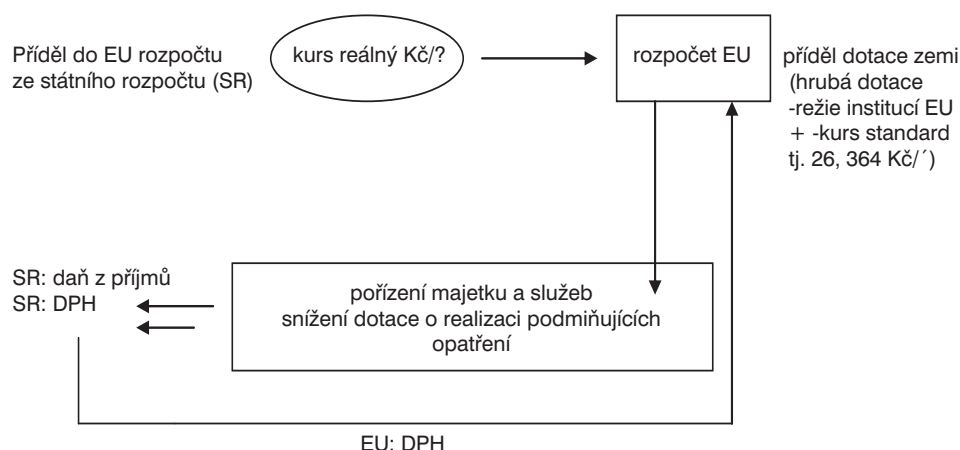
Mezi transfery patří dotace, které jsou obecně chápány jako veřejný peněžní a jiný příspěvek na vyrovnaní finanční rovnováhy podniku, orgánu nebo organizací. Dotace jsou poskytovány z různých zdrojů (od státu, územněsprávního celku, přes EU, ale i od soukromého subjektu). Dotace nabývají různé podoby. Například mohou být uděleny i formou snížených daní, podporou k cenám. Příjemci přinášejí užitek; slouží k pořízení majetku či služeb, úhradě závazků, kompenzaci nákladů a újm na určeném způsobu hospodaření; slouží či měly by sloužit veřejnému zájmu.

Z čistě finančního pohledu posilují dotace hospodaření. Zatímco problematika přidělování a posílení hospodaření uživatelského subjektu je provázena neustále značným zájmem institucí a veřejnosti, méně pozornosti se dostává části dotace vracející se především do státního rozpočtu zpět v podobě uhrazených daní, vyplývajících z pořízení majetku a služeb z dotací. Část z dotací (byť méně významná) se vrací přímo i do rozpočtu EU prostřednictvím přerozdělení DPH.

V některých případech pak při sledování toku dotací představuje určitý filtr ovlivňující jejich faktickou výši i vývoj směnných vztahů u dotací přerozdělovaných přes EU fondy, ale i vyvolané výdaje podniků na realizaci pravidel podmiňujících získání dotací, dále na poradní orgány, kontroly a další.

Pokud by byly rámcově vymezeny základní transfery, lze je vyznačit jako ve schématu 1.

* Jiří Pšenčík, Jihočeská univerzita, Ekonomická fakulta (jiri.psencik@ceb.cb.ds.mfcr.cz); Jindřiška Kouřilová, Jihočeská univerzita, Ekonomická fakulta (kourilova@ef.jcu.cz); Jaroslav Sedláček, Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta (sedl@econ.muni.cz).

Schéma 1**Zjednodušený tok příspěvku a získání dotací prostřednictvím EU fondů**

Cílem tohoto příspěvku je analyzovat finanční toky plynoucí příjemci i toky zpětně naplňující příjmovou stránku poskytovatele dotace. Výsledkem by měla být ilustrace možného způsobu kvantifikace kladného finančního toku z pohledu dotovaného subjektu i vyvolaného toku financí posilujícího naopak příjmy donátora. Vycházíme z poměrně rozsáhlého zpracovaného materiálu; jsme si vědomi, že některé části textu mohou působit zkratkovitě. Omezili jsme se zde na předmět zkoumání, jímž je vztah mezi státem a podnikajícím subjektem. Nejprve je stanovena bilance-dopad poskytnuté dotace na státní rozpočet, posléze bilance příjemce dotace. Část dotace je vracena do SR v podobě daní, jímž v tomto kontextu je věnován další text. Možnost kvantifikace vlivu rozdílných sazeb DPH je dána užitím individuálního daňového multiplikátoru. Ilustrace problematiky je zpracována na příkladu odvětví zemědělství jako odvětví s významnými dotačními toky.

2. Makroekonomická analýza dotací z pohledu veřejného a soukromého sektoru

Podstatou dotace jako transferové platby je právě skutečnost, že stát, na rozdíl od vládních výdajů na nákup zboží a služeb, za ni nedostává žádná konkrétní a okamžitá protiplnění. Nicméně v praxi se očekává reciproční plnění úkolů, na něž byly dotace vynaloženy. Poskytnutím dotací sleduje stát obecnější cíle spočívající v udržování kulturní krajiny, zabezpečování produkce, zvýšení odbytu i sociálního zázemí venkova. Vláda, resp. instituce tedy rozhoduje na základě své politiky, komu a v jakém rozsahu přidělí dotace, a zřizuje k zajištění jejich přidělování i své organizace.

2.1 Ke stanovení celkových výdajů státního rozpočtu z dotací

V konstrukci modelu pro stanovení celkových výdajů státního rozpočtu z titulu dotací je třeba zohlednit kromě kofinancované dotace tu část, o kterou stát přichází, pokud tato není podrobena výběru daně z přidané hodnoty. To znamená i v případě realizace investic (dotace) do údržby složek krajiny.

K výpočtu těchto reálně vyšších výdajů z poskytnutých dotací, resp. ušlých příjmů státu z nevybrané daně lze využít efektivní sazby daně.

Naopak při úvaze o dalších, pro příjemce dotací negativních finančních toků, které dotace vyvolávají, lze uvést možnou podobu určení reálně snížených dotací či vyšších příjmů státu v důsledku vybraných daní.

V našem případě jsou sledovány také ty toky, které vycházejí z vlivu daní uvalených na spotřebu na dotace. Jde o procentní zatížení rozpočtů domácností a neplátců nepřímými daněmi (při spotřebě; tzn. v České republice se jedná o DPH, spotřební daně /SD/ a od roku 2008 i o ekologické daně /ED/). Tato nepřímo vyjádřená daňová sazba se označuje jako Implicit Tax Rate (ITR) a je stanovena Intrastatem a zveřejňována ve zprávě Taxation Trends in European Union, Data for the EU Member States and Norway.

Dále uváděné formulace vycházejí z aplikací na klasickou literaturu uvedenou dále v literatuře.

2.2 Bilance výdajů státního rozpočtu z titulu poskytnutí dotace

Jako finanční tok směřující zpět ke zvýšení příjmů státního rozpočtu (SR) vstupuje do modelu státních výdajů:

- část provozní dotace zdaněná daní z příjmů, pokud ji podnikatel nedokáže pokrýt náklady a musí ji ve formě daně z příjmů odvést zpět do rozpočtu. Předmětem zdanění se tak stane nespotebovaná provozní dotace ze všech zdrojů, i např. od Evropské unie (posílila se tak příjmová strana státního rozpočtu z dotace, která pro něj prvotně nebyla určena);
- část investiční dotace zdaněná očekávanou sazbou daně z příjmů a odúročená diskontní sazbou cedulové banky. Poskytnutá dotace snižuje náklady na pořízení dlouhodobého majetku, a tím zvyšuje výsledek hospodaření i základ pro výpočet daně z příjmů u příjemce dotace.¹

Model výdajů pak může mít následující tvar:

$$VSRD = -KD - ITR * PD + t * PDDP + ID * t_o * \frac{i}{(1+i)^n - 1} * n \quad (1)$$

kde:

VSRD = celkové výdaje státního rozpočtu z dotací,

KD = kofinancovaná dotace, se spoluúčastí příjemce,

¹ Tato úvaha o investiční dotaci je analogická úvahám o daňovém odpisovém štítu a je stejně pravděpodobná.

ITR	=	implicitní daňová sazba (implicit tax rate),
PD	=	provozní dotace,
t	=	sazba daně z příjmů,
PDDP	=	nespotřebovaná část provozní dotace zdaněná daní z příjmů,
ID	=	investiční dotace,
to	=	očekávaná sazba daně z příjmů,
i	=	diskontní sazba ČNB,
n	=	průměrný počet let daňového odpisování.

Celkové výdaje státního rozpočtu na dotace jsou tedy primárně dány vlastní dotací (-KD), která je ze zdrojů státního rozpočtu poskytnuta a je jako výdaj záporná.

Provozní dotace, tentokrát již celá z národních i doplňkových zdrojů, zajišťuje pořízení majetku (terminologií DPH pořízení zboží), u kterého má plátcе daně nárok na odpočet, zatímco vlastní poskytnutá dotace není předmětem DPH (nejedná se o úplatu za zdanitelná plnění). Z tohoto důvodu představuje poskytnutí dotace ze státního rozpočtu a její doplnění z dalších rozpočtů další, aposteriorní výdaj státního rozpočtu spočívající v uplatnění nároku na odpočet DPH. Dotace je výnos podniku v účetním smyslu a ve smyslu zákona o daních z příjmů. Avšak jak bylo již uvedeno, předmětem DPH není a provozní dotace tak v části státního rozpočtu týkající se DPH znamenají další výdaj, a to v poměru daňového zatížení spotřeby, které vyjadřuje souhrnně implicitní daňová sazba. Provozní dotace tedy vyvolávají další, skryté výdaje státního rozpočtu, proto je tato část rovnice záporná ($-ITR * PD$). Navíc z mikroekonomického pohledu může být provozními dotacemi kryta DPH při pořízení majetku, viz dále.

Provozní dotace jsou součástí základu pro výpočet daní z příjmů, pokud tedy dojde k tomu, že provozní dotace jako výnos podniku nebudou zcela vyčerpány (z pohledu daně z příjmů převýší náklady, které měly být kryty), musí podnik tuto část dotace jako svůj zisk zdanit daní z příjmů ($t * PDDP$). Takto se část provozních dotací, a to i těch, které byly poskytnuty z jiného než státního rozpočtu, stane daňovými příjmy státního rozpočtu, a jsou tedy kladné. Je z toho zřejmé, že domácí státní rozpočet může v tomto případě absorbovat také část dotací určených podnikatelskému sektoru z unijních zdrojů.

V případě investičních dotací (na pořízení dlouhodobého majetku) dojde ke snížení vstupní ceny tohoto majetku pro účely daňového odepisování o hodnotu poskytnuté dotace. To vyvolá snížení daňových odpisů v celém průběhu odepisování souhrnně dané součinem investiční dotace a sazby daně z příjmů očekávané v těchto budoucích zdaňovacích obdobích ($ID * t_0$); takto vyjádřené zvýšení základu daně se odehraje v několika dalších zdaňovacích obdobích a musí být tedy upraveno pro účely výpočtu na současnou hodnotu (hodnotu tohoto příjmu státního rozpočtu v době poskytnutí investičních dotací). Jedná se o ve své podstatě alternativní příjem státního rozpočtu, kterého by nebylo dosaženo, pokud by nebyla investiční dotace poskytnuta, proto je tato část rovnice kladná.

2.3 Bilance příjmů podnikajícího subjektu z titulu příjmu dotace

Obdobným způsobem lze sestavit rovnici pro výpočet **celkových výnosů z dotací v soukromém sektoru**. Výnosy podniků jsou vyšší o tu část provozní dotace, při jejíž spotřebě vzniká nárok na odpočet DPH. Ke kvantifikaci tohoto výnosu bude využito opět implicitní daňové sazby DPH (ITR_{DPH}).

Jako opačný finanční tok vstupují do modelu podnikových výdajů:

- část provozní dotace zdaněná daní z příjmů, pokud ji podnikatel nedokáže pokrýt náklady a musí ji ve formě daně z příjmů odvést zpět do rozpočtu (jinak by ji musel vrátit);
- část investiční dotace zdaněná očekávanou sazbou daně z příjmů a diskontovaná průměrným vnitřním výnosovým procentem.

Matematický model výnosů pak má následující tvar:

$$CVPD = D + ITR * PD - t * PDDP - ID * t_o * \frac{VVP}{(1 + VVP)^n - 1} * n \quad (2)$$

kde:

- CVPD = celkové výnosy podniků z dotací,
- D = kofinancovaná dotace,
- ITR = implicitní daňová sazba DPH (implicit tax rate – VAT),
- PD = provozní dotace,
- t = sazba daně z příjmů,
- PDDP = nespotřebovaná část provozní dotace zdaněná daní z příjmů,
- ID = investiční dotace,
- t_o = očekávaná sazba daně z příjmů,
- VVP = průměrné vnitřní výnosové procento,
- n = průměrný počet let daňového odpisování.

Tato rovnice má podobnou strukturu jako rovnice (1), vždy však v opačných hodnotách. Výnosem soukromého sektoru je celá dotace, veškeré její kofinancované části, dále pak výnos z DPH, neboť přijetí provozní dotace vyvolá další, skrytý pozitivní vývoj na DPH. Pořízení majetku, z něhož vyplývá nárok na odpočet DPH, je uplatněno v příznání. Dotace jako zdroj tohoto pořízení není předmětem daně z přidané hodnoty, a proto se nikde v příznání k DPH neprojeví. Příznání k DPH potom podává nepřesný obraz skutečnosti, neboť z něj vyplývá zdánlivá nedostatečnost pořízení majetku na jedné straně a zdrojů na straně druhé.

Zároveň však musí dojít ke zdanění nespotřebované části provozních dotací a základ daně v následujících zdaňovacích obdobích se zvyšuje nižšími odpisy vyvolanými nižší vstupní cenou dlouhodobého majetku. K tomu uvádíme, že pro určení

současné hodnoty dopadu investiční dotace bylo použito nikoliv běžné úrokové míry, nýbrž vnitřního výnosového procenta.

Z porovnání obou výpočtových modelů lze usoudit, v jakém rozsahu bude negativní dopad dotací na veřejný rozpočet odpovídat pozitivnímu účinku dotací na soukromý sektor. Je zřejmé, že při stejných zadaných hodnotách jednotlivých veličin budou znamenat dotace pro státní rozpočet (veřejné rozpočty) zatížení adekvátní výnosům z dotací pro soukromý sektor (až na vliv nestejné diskontní sazby). V realitě však budou výnosy soukromého sektoru z dotace násobně vyšší. Je známo, že ze státního rozpočtu (veřejných rozpočtů) je financována pouze část dotací (Damodaran, 2001; Zemplinerová, Paneš, 2008).

Zdroje státního rozpočtu se vlivem dotací poskytovaných soukromému sektoru snižují, zdroje soukromého sektoru se však výrazně více zvyšují. Státní i soukromý sektor se podílejí na tvorbě agregátní poptávky. V ekonomice, ve které přijaté dotace z unijního rozpočtu převyšují platby do tohoto rozpočtu, jakou je i ekonomika česká, mají tedy dotace i v absolutním měřítku pozitivní dopad i na agregátní poptávku. Záleží však také na tom, jak efektivně využívá své zdroje soukromý a státní sektor a jak efektivní změnu tento transfer v podobě podnikových dotací přinese.

Vztahy popsané ve shora uvedených rovnicích lze tedy dále využít i pro formulaci obecné rovnice agregátní poptávky v tomto sektoru.

3. Analýza změn agregátní poptávky z pohledu finančních toků z dotací

Dotace se pro účely makroekonomické analýzy vymezují jako vládní transferové výdaje podnikům, které se liší od vládních transferových výdajů domácnostem.

Jak bylo shora uvedeno, vyvolávají dotace prostřednictvím daňového systému další příjmy a výdaje státního rozpočtu a soukromého sektoru. Proto musí nejprve dojít k definici dopadů jednotlivých daní na agregátní poptávku.

Z hlediska vztahu k disponibilnímu důchodu jsou v českém daňovém systému dostatečně definovány daně majetkové jako autonomní a daně z příjmů jako indukované. Nepřímé daně stojí na pomezí obou těchto kategorií.

Daň z přidané hodnoty je univerzální daní ze spotřeby domácností (neplátců daně) a je tedy částečně nezávislá na důchodu (autonomní) a částečně na něm závislá a to odpovídajícím způsobem k poměru autonomní a indukované spotřeby (Samuelson, Nordhaus, 1992). Makroekonomickou rovnici daně z přidané hodnoty lze odvodit od rovnice spotřeby:

$$C = Ca + c(1-t) * Y \quad (3)$$

$$DPH = ITR_{DPH} * Ca + c(1-t) * ITR_{DPH} * Y \quad (4)$$

kde:

DPH = daň z přidané hodnoty,

C = spotřeba,

ITR_{DPH}	=	implicitní daňová sazba DPH (implicit tax rate – VAT),
Ca	=	autonomní spotřeba (nezávislá na disponibilním důchodu domácností, produktu),
c	=	mezní sklon ke spotřebě,
t	=	sazba daně z příjmů,
Y	=	důchod domácností.

Spotřební daně (SD) nejsou na rozdíl od DPH daněmi univerzálními, nýbrž selektivními. Týkají se pouze zákonem vymezeného okruhu zboží (minerální oleje, líh, pivo, víno a tabákové výrobky). Také pro spotřební daně je uvažována ITR_{SD} , avšak vztažená k celkovému produktu a důchodu. Stejně jako u DPH bude část výběru spotřební daně autonomní a to ze stejných důvodů. Makroekonomická funkce spotřební daně bude odvozena stejným způsobem od rovnice spotřeby:

$$SD = ITR_{SD} * Ca + c (1 - t) * ITR_{SD} * Y \quad (5)$$

Celková hodnota implicitní daňové sazby pro nepřímé daně (implicit tax rate total – $ITRT$) je dána součtem implicitních daňových sazeb pro DPH a SD. Obě nepřímé daně zatěžují spotřebu domácností stejným způsobem, a proto lze celkovou hodnotu implicitní daňové sazby nahradit na pravých stranách rovnic (4) a (5). Potom:

$$ITR_T = ITR_{DPH} + ITR_{SD} \quad (6)$$

$$DPH + SD = ITR_T * Ca + c (1 - t) * ITR_T * Y \quad (7)$$

O hodnotu nepřímých daní se sníží spotřeba domácností a zvýší se příjmy státního rozpočtu, které se budou transformovat do vládních výdajů (G) nebo do transferů (TR). Spotřební daně tedy vytěsňují spotřebu domácností spotřebou vlády a je třeba je zohlednit vedle daní z příjmů (Epstein, Mirza 2004) v rovnici spotřeby:

$$C = Ca + c (1 - t) * Y - [ITR_T * Ca + c (1 - t) * ITR_T * Y] \quad (8)$$

Po úpravě:

$$C = Ca + c (1 - t) * (1 - ITR_T) * Y - ITR_T * Ca \quad (9)$$

Po doplnění rovnice (9) do rovnice agregátní poptávky (AD) dostaneme:

$$AD = A + c (1 - t) * (1 - ITR_T) * Y - ITR_T * Ca \quad (10)$$

V rovnici (10) jsou součástí autonomních výdajů (A) jak transfery podnikům (TR_f) tak i podnikové investice z jejich soukromých zdrojů (Is). Vzhledem k tomu, že celkové investice (I) jsou součtem Is a TR_f lze je v rovnici agregátní poptávky oddělit:

$$AD = Ca - ITR_T * Ca + c[Y - TA + TR_d - t * Y - ITR_T * Y(1-t)] + I_s + TR_f + G \quad (11)$$

kde:

- AD = agregátní poptávka,
- Ca = autonomní spotřeba (nezávislá na disponibilním důchodu domácností, produktu),
- ITRT = celková implicitní daňová sazba pro nepřímé daně (implicit tax rate total),
- c = mezní sklon ke spotřebě,
- Y = důchod domácností,
- TA = autonomní daně,
- TRd = transfery domácnostem,
- t = sazba daně z příjmů,
- Is = investice podniků z jejich soukromých prostředků,
- TRf = transfery podnikům (firmám),
- G = vládní výdaje.

Dotace z netuzemských zdrojů alokované v tuzemsku zvyšují tuzemskou agregátní poptávku svými účinky v oblasti investičních výdajů podniků financovaných z transferových plateb. Zvýšení agregátní poptávky je určeno rozdílem mezi celkovými výnosy podniků z dotací a celkovými výdaji veřejných rozpočtů na transferové platby. Tento rozdíl lze zapsat pomocí rovnice:

$$\Delta AD = CVPD - VSRD. \quad (12)$$

Z analýzy dále vyplývá, že státní rozpočet může tedy nepřímo či uměle zvyšovat své výdaje (popř. transfery) financované z příjmů státního rozpočtu vzniklých tímto určitým, možno označit „skrytým“ zdaněním zahraničních dotací do soukromého sektoru. K odčerpání částí dotací z netuzemských zdrojů do tuzemského státního rozpočtu (resp. k doplnění zahraniční dotace výhodami českého daňového systému) dochází jak v oblasti provozní, tak i investiční dotace. Toto odčerpání prostředků zřejmě neovlivní agregátní poptávku, neboť stát získané prostředky do agregátní poptávky opět zapojí v podobě vládních výdajů, transferových plateb domácnostem nebo podnikům. Otázkou zůstává, jak intenzivně a efektivně bude zapojení prostředků provedeno státem v porovnání s tím (Sedláček, 2007), jak by toto zapojení provedl soukromý sektor.

Hodnota transferových výdajů podnikům (TR_p) závisí na úhlu pohledu. Jsou-li dotace uváděny jako transferové výdaje podnikům z pohledu státního rozpočtu (nebo veřejných rozpočtů, popř. fondů EU), částka dotací se bude lišit od hodnoty dotací z pohledu podnikatelů. Důvodem je zmíněná skutečnost, že státní rozpočet se na dotacích podílí pouze z části. Jelikož transfery tvoří část investičních výdajů (trans-

formují se do investičních výdajů), je vhodné v rovnici agregátní poptávky použít model výpočtu transferových výdajů právě z pohledu podniků, neboť transfery z pohledu podniků obsahují celkovou hodnotu dotace. Jedná se tedy o celkové transfery (včetně dotací z netuzemských zdrojů). Rovnice agregátní poptávky týkající se dotací a jimi vyvolaných vlivů potom získává následující tvar:

$$AD = Ca - ITR_T * Ca + c \left[Y - TA + TR_d - t * Y - ITR_T * Y(1-t) \right] + I_s + \\ + D - ITR_{DPH} * PD + t * PDDP + ID * t_o \frac{i}{(1+i)^n - 1} n + G \quad (13)$$

4. Individuální mikroekonomická analýza v soukromém sektoru na bázi podniku

Vztahy popsané v části 2 tohoto příspěvku lze dále nahlížet také z mikroekonomického pohledu individuálního podniku.

K analýze dopadů přijetí dotace na peněžní tok v konkrétním podniku lze tedy vycházet z již odvozené rovnice pro výpočet CVPD (2), v níž je nahrazena implicitní daňová sazba DPH tzv. individuálním daňovým multiplikátorem IDM, který vyjadřuje konkrétní vývoj DPH u daného podniku. Tím se rozumí hodnota zohledňující sazby DPH ve vztahu ke sledovaným hodnotám uskutečnění zdanitelného plnění, například:

$$IDM = 0,05 * \frac{150\,000}{300\,000} + 0,19 * \frac{150\,000}{300\,000} = 0,12$$

kde 0,05 a 0,19 jsou sazby DPH, 150 000 podíly uskutečnitelného zdanitelného plnění ve snížené a základní sazbě, 300 000 celek.

Individuální daňový multiplikátor je prvotně užíván k multiplikaci vlivu dotací na izolovanou daňovou povinnost DPH. Pokud dojde k přijetí dotace, vyvolá tato dotace pořízení majetku a vykázání nároku na odpočet v přiznání k DPH. Na straně výstupů však dotace uváděna není. Z izolovaného pohledu přiznání k DPH tedy IDM uvádí multiplikační efekt přijaté dotace na daňovou povinnost DPH.

Lze jej tedy využít i pro popis mikroekonomických konsekvencí pořízení dotace v oblasti DPH.

$$CPPD = D + IDM * PD - t * PDDP - ID * t_o * \frac{VVP}{(1+VVP)^n - 1} * n \quad (14)$$

Celkovým příjmem podnikatele z dotací (CPPD) je celá výše všech dotací včetně investičních i přesto, že se v účetnictví zobrazují v podobě korekce hodnoty pořízeného dlouhodobého majetku. Z hlediska peněžního toku však účinné jsou. Do příjmů se řadí rovněž hodnota provozních dotací vynásobená individuálním daňovým multiplikátorem. Tento izolovaný vztah se projeví pouze u provozních dotací, které jsou poskytovány na běžný chod podniku a lze z nich implicitně hradit i DPH. Ke stanovení

relevantního IDM je vhodné použít údaje z přiznání k dani z přidané hodnoty srovnatelných typů podnikatelských subjektů (Kouřilová, Pšenčík, Kopta, 2009).

Mezi odvětví s významnou cílenou dotační činností patří bezesporu odvětví zemědělství. V rámci zemědělské činnosti pak se liší významně i systémy hospodaření, jakými je konvenční a ekologické zemědělství, s důrazem na ochranu krajiny, jejích komponentů a welfare zvířat.

V rámci výzkumného záměru Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Zemědělské fakulty, č. MSM 6007665806 bylo jako ilustrace diskutované problematiky analyzováno celkem 56 zemědělských podniků, registrovaných plátců DPH. Aby byla zaručena vnitřní kompatibilita vzorku, byly vybrány ze seznamu Ministerstva zemědělství ČR zemědělské subjekty ze stejné lokality (Lipensko a Podkletí). Z empirických hodnot pak byly vypočteny hodnoty IDM pro sníženou sazbu DPH ve výši 0,0593 a pro základní sazbu DPH 0,08643 (viz tabulka 1). Celkově vykázaly zkoumané podniky ve sledovaném roce souhrnný obrát v částce 613 mil. Kč na úrovni tržeb za vlastní výkony a služby (bez dotací).

Tabulka 1

Výpočet individuálního daňového multiplikátoru na vzorku zemědělských podniků – konvenčně hospodařících právnických osob

		I.	II.	III.	IV.	suma UZP	podíl UZP	osvobo- zená plnění	UZP včetně osv.	IDM 5–19 %
1	UZP Z	434052	588440	430487	600056	2053035	0,0529211	1285164	40079440	0,0556
	UZP S	7493732	10320040	8059611	10867858	36741241	0,9470789			
2	UZP Z	668888	1372512	1058467	1045804	4145671	0,0497194		84269493	0,0564
	UZP S	18579060	17997916	20367517	22291215	79235708	0,9502806			
3	UZP Z	0	0	0	3377	3377	1		991121	0,0006
	UZP S	0	0	0	0	0	0			
4	UZP Z	299208	335035	291288	321529	1247060	0,5168047		2413020	0,1224
	UZP S	293730	292047	284374	295809	1165960	0,4831953			
5	UZP Z	3361	12461	16377	30601	62800	0,0650269		1264713	0,0451
	UZP S	15578	75815	257215	554346	902954	0,9349731			
6	UZP Z	561380	959747	1043168	472762	3037057	0,1778232		17771713	0,072
	UZP S	1857817	474298	9129490	2580419	14042024	0,8221768			
7	UZP Z	11239	291234	588105	401904	1292482	0,0920012		14048539	0,0629
	UZP S	3388269	2845277	2845748	3676763	12756057	0,9079988			

UZP S uskutečněná zdanitelná plnění zdaněná ve snížené sazbě daně (základ daně)

UZP Z uskutečněná zdanitelná plnění zdaněná v základní sazbě daně (základ daně)

I., II., III., IV. jednotlivá čtvrtletní zdaňovací období roku 2006

suma UZP	součet základů daně uskutečněných zdanitelných plnění
podíl UZP	podíl základu daně v dané sazbě daně k celkovému základu daně (snížená + základní sazba daně)
osvobozená plnění	plnění osvobozená od daně podle § 51 a § 63 zákona o dani z přidané hodnoty
UZP včetně osv.	uskutečněná zdanitelná plnění včetně plnění osvobozených podle § 51 a 63 zákona o dani z přidané hodnoty
IDM 5–19 %	individuální daňový multiplikátor pro rozpětí sazeb daně snížená sazba 5 % a základní sazba 19 %

Údaje v tabulce 1 svědčí nejen o hodnotách IDM, ale také o podílu uskutečněných zdanitelných plnění v jednotlivých sazbách daně ve specifickém segmentu zemědělství, ve kterém produkce potravin pro lidskou spotřebu podléhá snížené sazbě daně. V tabulce 2 lze tyto údaje sledovat za celý statistický vzorek zemědělců v rozdělení na zemědělce hospodařící konvenčně a ekologicky.

Tabulka 2**Výsledky individuálního daňového multiplikátoru na vzorku zemědělských podniků**

		základ daně v Kč	poměr UZP	daňový multiplikátor
právnícké osoby KZ	UZP v základní sazbě daně	11841482	0,0756	0,0593
	UZP ve snížené sazbě daně	144843944	0,9244	
fyzické osoby KZ	UZP v základní sazbě daně	8180760	0,2531	0,0824
	UZP ve snížené sazbě daně	24146948	0,7469	
právnícké osoby EZ	UZP v základní sazbě daně	7944394	0,1588	0,0527
	UZP ve snížené sazbě daně	42082409	0,8412	
fyzické osoby EZ	UZP v základní sazbě daně	4281072	0,3280	0,1029
	UZP ve snížené sazbě daně	8769508	0,6720	

EZ – ekologické zemědělství

KZ – konvenční zemědělství

Mezi výsledky IDM těchto skupin zemědělců nelze vysledovat zásadní disproporce. Přijetí dotací tedy má přibližně stejný dopad na izolovanou daňovou povinnost na DPH u jednotlivých typů zemědělců.

Kladný cash flow snižuje nespotebovaná část provozní dotace, kterou je třeba zdanit daní z příjmů.²

U investiční dotace dochází ke snížení vstupní ceny pro daňové odpisování.³ Tím jsou sníženy odpisy v jednotlivých letech daňového odpisování a celkové daňové

2 Provozní dotace vstupuje do základu pro výpočet daně z příjmů, a pokud není vyrovnána nebo převyšena náklady, je z ní vypočtena daň.

3 Pokud by podnik dotaci nepřijal, měl by nárok na uplatnění odpisů z celé vstupní ceny.

náklady (IASB, 2005). V rovnici jsou roční daňové odpisy diskontovány vnitřním výnosovým procentem podniku.

Jak vyplývá z rovnice (13), jsou hlavními determinanty individuálního cash flow podniku tři složky:

1. Poměr provozních a investičních dotací v podniku, který v případě převahy hodnoty provozních dotací přináší vyšší zvýhodnění na dani z přidané hodnoty, než činí znevýhodnění způsobené daní z příjmů. Pokud naopak převáží investiční dotace, může se projevit negativně silnější vliv daně z příjmů, neboť závisí jak na provozních, tak na investičních dotacích. Hodnota individuálního peněžního toku z daňových zdrojů (skryté dotace) tedy klesá v případě snížení provozních dotací či zvýšení investičních dotací a naopak.
2. Změna individuálního daňového multiplikátoru vyvolaná změnou daňových sazeb DPH. Snížení daňových sazeb DPH se promítá do daňového multiplikátoru, snižuje se pozitivní vliv DPH na finanční tok z dotací a sniží se i celkové příjmy podniku z dotací a obráceně.
3. Změna daňové sazby daní z příjmů ovlivní individuální finanční tok z dotace negativně v případě jejího zvýšení a naopak pozitivně v případě jejího snížení.

Poznámka: Aby mohl peněžní tok vyvolaný přijetím investičních dotací vyjádřený rovnicí (13) vůbec nastat, musí podnik dosáhnout v jednotlivých zdaňovacích obdobích daňového odepisování daňového zisku (kladného základu daně z příjmů). K plnému efektu odčerpávání investiční dotace do státního rozpočtu prostřednictvím daní z příjmů pak dochází, když se daňový zisk rovná hodnotě investiční dotace, nebo ji převyšuje. Výši soukromé investiční dotace převedené na stát (DSi) pak lze určit ze vztahu:

$$DSi = ID * t_o * \frac{VVP}{(1 + VVP)^n - 1} * n, \quad (15)$$

Obdobně lze určit, jakým způsobem stát odčerpává provozní dotace, které sám poskytl či které byly poskytnuty z cizích zdrojů. Ke kvantifikaci soukromé provozní dotace na stát (DSp) slouží další část rovnice (13):

$$DSp = t * PDDP \quad (16)$$

Rovnice (13) implicitně obsahuje i možnost odčerpávání provozní dotace státem, neboť zohledňuje nespoteřovanou dotaci; tj. tu část provozní dotace, o kterou výnosy podniku převyšují náklady. Pokud podnik nedosáhne ve sledovaném zdaňovacím období kladného základu daně z příjmů, nemůže se projevit ani žádná nespoteřovaná dotace.

Celková hodnota soukromé dotace převedené na stát se pak vypočítá ze vztahu:

$$DS = DSi + DSp \quad (17)$$

Peněžní tok z provozních dotací ve vztahu ke státnímu rozpočtu se podle rovnice (13) projevuje rovněž v oblasti DPH. Jeho velikost i směr vyplývají z porovnání daně na výstupu a daně na vstupu uvedených v přiznání k dani z přidané hodnoty. Výsledkem je vlastní daňová povinnost nebo nadměrný odpočet (snížení vlastní daňové povinnosti nebo zvýšení nadměrného odpočtu).

5. Závěr

Finanční transfery mezi státem (resp. institucemi) a podnikatelskými subjekty protékají obousměrně; nabývají podobu výdajů a příjmů, tj. dotací a daní. Makroekonomický pohled na finanční toky z dotací vyjadřuje rovnice agregátní poptávky, která je rozšířena o vliv nepřímých i přímých daní při poskytnutí jak provozních, tak i investičních dotací.

Na této bázi je možno sledovat řadu vazeb; např. příjmů institucí vyplývajících z užití dotace konkrétním subjektem, změnu odvodu daně z příjmů, zdanění dotace poskytnuté zahraničním donátorem, vliv tzv. skryté dotace státního rozpočtu při rozdílu sazeb DPH na výsledky podniků.

Analýza skryté dotace na úrovni podniků poukázala na hlavní determinanty individuálního peněžního toku. Odvozené matematické vztahy umožňují kvantifikovat odděleně ty části dotací, které podniky odevzdávají státu v podobě zvýšené daně z příjmů. Přitom jsou zohledněny nejen odčerpávané části dotací poskytnuté z tuzemského rozpočtu, ale i části dotací, které směřují do tuzemska ze zahraničí, převážně v rámci strukturální politiky EU. Naopak pozitivně se projeví v příjmech podnikatelských subjektů z dotací vliv DPH, který závisí na výši poskytnuté provozní dotace a individuálního daňového multiplikátoru. Relevantní hodnotu IDM lze odvodit empiricky z dat uvedených v přiznáních k DPH.

Jak potvrdila výše uvedená analýza, dotace přináší poskytovateli mimo očekávané efekty určitý (kvantifikovatelný) příjem finančních prostředků odčerpávaný z dotace v podobě daně z příjmů.

Velikost zpětného odčerpávání dotací do státního rozpočtu lze stanovit pomocí modelu celkových výdajů státního rozpočtu na dotace. V opačném pohledu pak pomocí modelu celkových výnosů podniků z dotací.

Ilustrativní propočty byly zpracovány na příkladu zemědělských podniků jako významných příjemců dotací, vykazujících aktivity jak produkční, tak efekty na udržování a zhodnocování veřejných statků.

Literatura

- DAMODARAN, A. 2001. *Investment valuation*. 2. print. New York : John Wiley and Sons, 2001. ISBN 0-471-41490-5.
- EPSTEIN, B.; MIRZA, A. 2004. *Interpretation and Application of International Accounting and Financial Reporting Standards*. London : Wiley, 2004. ISBN 0-471-47302-2.
- KOUŘILOVÁ, J.; PŠENČÍK, J.; KOPTA, D. 2009. *Dotace v zemědělství*. České Budějovice : JČU, 2009. ISBN 978-80-7204-637-9.
- KRUGMAN, P.; OBSTFELD, M. 2006. *International Economics: theory and policy*. Boston : Addison Wesley, 2006. ISBN 0-321-31154-X.

- KUBÁTOVÁ, K. 2006. *Daňová teorie a politika*. Praha : ASPI, 2006. ISBN 80-7357-205-2.
- MACH, M. 1998. *Makroekonomie II. Pro magisterské (inženýrské) studium*. Slaný : Melandrium, 1998. ISBN 80-86175-18-9.
- PŠENČÍK, J. 2009. Zemědělské účetnictví a daňová soustava v rozvoji zemědělských podniků jako základ pro finanční řízení [Disertační práce]. České Budějovice : Jihočeská univerzita, Ekonomická fakulta, 2009.
- PŠENČÍK, J.; KOUŘILOVÁ J. 2007. Změny sazeb daně z přidané hodnoty a jejich dopady na zemědělské podnikatele. *Daně a právo v praxi*. 2007, č. 9. ISSN 1211-7293.
- PŠENČÍK, J.; KOUŘILOVÁ, J. 2007. Porovnání čisté produkční výkonnosti a relativní daňové výkonnosti ekologicky a konvenčně hospodařících subjektů na základě údajů z přiznání k dani z přidané hodnoty. *Acta Universitatis Meridionales*. 2007, roč. X, č. 1. ISSN 1212-3285.
- SAMUELSON, P. A.; NORDHAUS, W. D. 1992. *Economics*. 14. vyd. New York : McGraw-Hill, 1992. ISBN 8-07-054879-X.
- SEDLÁČEK, J. 2007. Analýza finančního zatížení českých firem v období 1996–2005. *Ekonomický časopis*. 2007, roč. 55, č. 6, s. 582–593. ISSN 0013-3035.
- SVÁTKOVÁ, S.; KLAZAR, S.; SLINTÁKOVÁ, B.; ZELENÝ, M. 2007. Zatížení spotřebního koše domácností daněmi ze spotřeby v České republice. [Studie vypracovaná v rámci výzkumného projektu GA ČR č. GA 402/04/1069]. Praha : EUROLEX BOHEMIA, 2007. ISBN 80-7379-001-7.
- ZEMPLINEROVÁ, A.; PANEŠ, P. 2008. Státní podpora podniků a konkurenceschopnost odvětví. *Politická ekonomie*. 2008, č. 2. ISSN 0032-3233.
- Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

ANALYSIS OF SUBSIDIES IN THE PRIVATE SECTOR ON THE ENTERPRISE BASIS

Abstract: The aim of the paper is to analyze the transfer of financial flows of subsidies and taxes between the state and the beneficiary. In this respect, the topic deals with the return cash flow from the recipient to the state budget, the impact of taxes and VAT rates. The result is a compilation of mathematic models that allow quantification of the positive cash flow from the point of view of the funded entities and reflection-induced flows resulting from tax collection back to the state budget. Specifically, financial flows between the state and a sample of business entities in agriculture, which is a sector with significant endowments, were calculated as an example. The amount of reverse flow to the providers of financial subsidies (so-called hidden subsidies) was derived from the investment and operating subsidies in the model. An individual tax multiplier for differences in VAT rates was calculated as well.

Keywords: subsidy, cash flow, mathematical models, investment subsidy, operating subsidy, individual tax multiplier, indirect taxes, VAT, excise tax, income tax, corporate and individuals

JEL Classification: D21, E20, M21